

Josef Christian von Zedlitz

Zámek Jánský Vrch v Javorníku sehrál mnohokrát významnou roli v kulturních dějinách našeho kraje. Se jménem této bývalé letní rezidence vratislavských biskupů je spojeno především jméno nejvýznamnější osobnosti kulturního života Jesenicka, hudebního skladatele a virtuose Karla Ditterse z Dittersdorfu (1731 - 1799), který zde prožil podstatnou část svého uměleckého života. Již méně známé jsou literární tradice Javorníku. Snad jen pobyt básníka Josepha von Eichendorffa v letech 1856 - 1857 je znám alespoň nečetným zájemcům o dějiny města Javorníku. Je to dáno do jisté míry patrně tím, že díla literátů, kteří zde pobývali, upadla již dávno v zapomnění a dnešnímu českému čtenáři jsou prakticky neznáma, neboť nebyla přeložena do češtiny.

Jedním z těchto dnes již pozapomenutých literárních osobností byl i zdejší rodák Joseph Christian von Zedlitz. Narodil se 28. února 1790 v rodině zámeckého hejtmána Karla von Zedlitze a jeho manželky, hraběnky rozené Schlegenbergové. Při křtu 3. března byla chlapci dána jména Phillip, Gothard, Joseph, Christian, Karl, Anton. Léta svého raného mládí prožil v nádherném okolí svého rodiště. Nadaný chlapec byl dán později na studia ve Vratislavi s předpokladem, že bude pro něj nejvýhodnější duchovní dráha. Ve Vratislavi se mladý Zedlitz setkal se slavným básníkem Josephem von Eichendorffem, který pobýval později na javornickém zámku jako host vratislavského biskupa Heinricha Förstera. Zedlitz dospíval v rušné době napoleonských válek, takže nás nemůže překvapit, že jej zlákala kariéra důstojníka rakouské armády. Roku 1806 se s ním setkáváme v řadách husarského regimentu arcivévody Ferdinanda a o tři roky později se účastnil jako důstojník bitvy u Řezna, Aspernu a Wagramu. Ve vojenské službě se osvědčil, získal i několik vyznamenání a záhy dosáhl hodnosti nadporučíka. Roku 1811 se jako jednadvacetiletý oženil s baronkou Ernestinou von Liptay a tímto sňatkem získal značný majetek v Banátu. Svůj život trávil střídavě na benátských statcích a ve Vídni. Tímto sňatkem se také upevnila Zedlitzova materiální nezávislost a mohl se plně věnovat literatuře. O jeho vztahu k tomuto druhu umění svědčí i četné kontakty s předními rakouskými literáty tehdejší doby, kteří se scházeli např. V salónu básnířky Karoliny Pichlerové.

Šťastná léta manželství byla náhle přetržena úmrtím jeho choti roku 1836 na cholera. Zedlitz po této tragické události odešel do Vídně a zde vstoupil do státních služeb. Byl podřízen přímo ministru Metternichovi, jehož zájmy a politické názory vždy prosazoval, zejména na stránkách časopisu Augsburger Allgemeine Zeitung. Zedlitzovo postavení a kulturně politická činnost u rakouského dvora mu umožnily setkání s řadou zajímavých osobností. Roku 1848 vydal sbírku Vojenská knížečka, obsahující horoucí vlastenecké verše nevalné literární úrovně. Od toho roku žil střídavě Aussee a Linci, kde se hojně stýkal s Adalbertem Stifterem. Od roku 1851 byl opět ve státních službách. Zedlitz nikdy nevynikal pevným zdravím a jeho dýchacím potížením nezabránilo ani pobyty v Karlových Varech. Emilie von Binzer o něm napsala: „Bylo docela nemožné znát ho blíže a nemilovat. To způsobovala jeho naprostá bezprostřednost. Nikdy v životě mu nepřišlo na mysl dbát na to, jak by se měl jevit svému okolí.“

Joseph Christian baron von Zedlitz zemřel 16. března 1862 a byl pohřben na Vídeňském ústředním hřbitově v řadě tzv. Čestných hrobů. Na původním náhrobním kameni byla tato slova: „Bojoval, žil a zpíval pro Rakousko, jeho jméno však daleko překročilo rakouské hranice.“ Zedlitz byl ve své literární tvorbě především lyrikem. Jeho nejznámější sbírkou básní jsou Věnce mrtvých z r.1828 (druhé rozšířené vydání z r.1831 obdrželo nedávno jesenické muzeum jako dar od instituce Stiftung Kulturwekr Schlesien z Würzburgu). Sbíрка je oslavou památky mrtvých velikanů. Z epických básní je možno uvést baladu Loupežníková žena, pohádkovou fantazií je naplněn epos Lesní slečna z r.1843. O dramtizaci této epické skladby se pokoušela s nevelkým úspěchem Marie von Ebner-Eschenbachová. Zedlitzovy divadelní hry (např. Láska nalézá své cesty, Královnina čest, Vězení a koruna ...) nedosáhly většího úspěchu.

Teprve roku 1891, rok po 100. Výročí umělcova narození vzdalo město Javorník poctu svému velkému rodákovi. V srpnu 1891 byl Josephu Christianovi von Zedlitzovi odhalen na náměstí bronzový pomník (později stál nedaleko Dittersova domu na dnešní Puškinově ulici). Tehdejší frývaldovské noviny o této události referovaly na stránkách slovy: „Pomníkem je básníková busta, vyrobená podle originálu busty v Millerově královské umělecké slévárně v Mnichově za zvláštní péče prince regenta Luitpolda bavorského. Podstavec pomníku je ze slezské žuly a vytvořili ho žáci odborné kamenické školy ve

Frýdberku za osobního vedení ředitele školy.“ Patschkauer Wochenblatt v téže době napsal: „Odhalení pomníku se stalo lidovým svátkem v pravém slova smyslu. Zblízka i zdaleka přicházeli účastníci oslav. Velký vavřínový věnec, položený k pomníku frývaldovskou delegací, nesl nápis: Město Frývaldov nesmrtelnému básníkovi: Při oslavách hovořil prof. Julius Neugebauer z gymnázia ve Vidnavě a okresní hejtmán Ed. von Marenzeller. Slavnostní ráz zdůrazňovala olomoucká kapela 54. pěšího pluku. Na závěr oslav se v sálech Německého domu v Javorníku konal slavnostní bál.“ Pomník byl po 2. světové válce odstraněn. Zedlitzova bronzová busta se však zachránila a dnes je možno ji spatřit v expozici muzea Městského kulturního střediska.

Autor: Zdeněk Brachtl